

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie zmiany języka wykładowego
w c. k. gimnazyum w Brodach.

Wysoki Sejmie!

Ustawa krajowa o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskim z dnia 22. czerwca 1867 (Dz. u. kr. Nr. 13), postanawia w artykule V., że „w szkołach średnich, w części lub całości utrzymywanych z funduszków krajowych, językiem wykładowym jest język polski“. Zarazem jednak zastrzegła powyższa ustawa krajowa w art. V. l. d. że „dopóki ustawa krajowa inaczej nie orzecze, pozostaje język niemiecki w dotychczasowym zakresie wykładowym w gimnazyum II. we Lwowie i w gimnazyum niższem realnem w Brodach. Ustawa krajowa z dnia 8. września 1880 (Dz. u. kr. Nr. 34), zmieniła ustęp d. artykułu V. ustawy z dnia 22. czerwca 1867 (Dz. u. kr. Nr. 13) w tym kierunku, że uznała język niemiecki jako wykładowy w całym gimnazyum w Brodach, a więc także i w wyższych klasach gimnazyum w Brodach. Stan taki trwa do dnia dzisiejszego. Na posiedzeniu Rady miejskiej w Brodach dnia 30. grudnia 1896, postawił imieniem Magistratu m. Brodów, assesor West, następujący wniosek:

„Ze względu na obowiązki obywatelskie w obec kraju, ze względu na młodzież pozbawioną oświaty w duchu narodowym i ze względu na niezawodne korzyści dla naszego miasta, zechce Rada miejska powziąć następującą uchwałę:

I. Rada miasta Brodów oświadcza się za stopniowem wprowadzeniem języka polskiego jako wykładowego w c. k. gimnazyum w Brodach przy utrzymaniu prawnej mocy ustępu XVIII. zawartego z c. k. rządem kontraktu z daty 6. sierpnia 1883, l. rep. 7491.

II. Rada miasta Brodów składając oświadczenie to na ręce Wysokiego Sejmu, żywi niepłonną nadzieję, że Wysoki Sejm oceniając wielką doniosłość tej sprawy dla miasta i całego kraju, gorąco się nią zaopiekuje i słuszne żądanie miasta skutecznie poprzeć raczy“.

Wniosek ten na pełnem posiedzeniu Rady miejskiej dnia 30. grudnia 1896, w obecności 30 członków Rady, został jednogłośnie w imiennem głosowaniu przyjęty.

Powyższą uchwałę Rady miejskiej w Brodach z dnia 30. grudnia r. 1896, zatwierdził na dniu 15. stycznia r. 1897, Wydział powiatowy brodzki w zastępstwie Rady powiatowej w Brodach na mocy postanowienia §. 36 ustawy o Reprezentacji powiatowej w całej osnowie i klauzulą zatwierdzającą opatrzył. W wykonaniu tej uchwały wniósł Magistrat m. Brodów na dniu 24. stycznia r. 1897, petycję do Wysokiego Sejmu przez Wydział krajowy, którą tu w odpisie jako allegat I załącza się.

Przedkładając Wys. Sejmowi niniejszą petycję Magistratu m. Brodów Wydział krajowy z uznaniem podnosi ten pociągający objaw solidarności miasta Brodów z dążeniem całego kraju jako dowód zrozumienia u wszystkich warstw społecznych, że młodzież szkolna, mająca później w naszym kraju żyć i działać, tylko wówczas wynosi należyte wykształcenie ze szkół publicznych, jeżeli nauka w tych szkołach udzielaną jest w jednym z ojczystych języków ludności tego kraju. Zarazem musi Wydział krajowy wypowiedzieć przekonanie, że uznaje wysokie znaczenie i ważność nauki języka niemieckiego w szkołach średnich, jednakże w tej mierze Wydział krajowy podziela wielokrotnie uchwałami Wys. Sejmu wypowiedziane zdanie, że tę znajomość języka niemieckiego można osiągnąć przez metodyczną naukę tego języka, jako przedmiotu obowiązkowego, bez naruszania języka ojczystego jako wykładowego.

Te uwagi zniewalają Wydział krajowy do przedłożenia Wys. Sejmowi wniosku :

^{1/}. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy ^{1/}.

We Lwowie dnia 27. Stycznia 1897.

Marszałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia zmieniająca art. V. lit. d. ustawy z 22-go Czerwca r. 1867 Nr. 13 dz. u. kr. w brzmieniu nadanem mu ustawą krajow. z dnia 8 Września 1880 dz. u. kr. Nr. 34.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

Art I.

Ustęp ostatni d) artykułu V. ustawy z dnia 22. czerwca 1867 (Dz. u. kr. Nr. 13) o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w brzmieniu nadanem mu ustawą z dnia 8 września 1880 (dz. u. kr. Nr. 34) znosi się i ma opiewać jak następuje: d) „Dopóki ustawa krajowa inaczej nie orzecze, pozostaje język niemiecki w dotychczasowym zakresie wykładowym w gimnazyum II-iem we Lwowie.

Art. II.

Po wejściu w życie ustawy niniejszej zaprowadzony będzie w c. k. gimnazyum w Brodach wykładowy język polski, a to stopniowo w przeciągu 8 lat od roku szkolnego, następującego po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi Wyznań i Oświaty.

Wysoki Sejmie!

Miasto Brody posiadając dotychczas gimnazjum z językiem wykładowym niemieckim, stanowi wśród innych miast prowincjonalnych pod względem obowiązków obywatelskich wobec kraju wyjątek. Zabytek to dawno minionej ery w dziejach Galicyi, który siłą wyjątkowych stosunków naszego miasta, przetrwał epokę swoją. Lecz i te stosunki, nie sprzyjające naszemu narodowemu odrodzeniu, zmieniły się znacząco i poczucie solidarności z dążnościami narodowemi całego kraju, rozbudziło się silnie u wszystkich warstw społecznych naszego miasta. Istnienie dalsze szkoły średniej z niemieckim językiem wykładowym stało się w tych warunkach wprost niemożliwym.

Ponadto uznano u nas powszechnie, że młodzież uczęszczająca do gimnazjum, nie tylko pozbawiona jest oświaty w duchu narodowym, ale nadmiar złego nie wynosi ze szkół nawet dostatecznej znajomości języka ojczystego, której brak odczuwa w późniejszej karierze. To też obecna Reprezentacja miasta oceniając doniosłość tej sprawy dla naszego miasta, ze stanowiska głównie moralnego a w drugim rzędzie także praktycznego, uchwaliła na posiedzeniu dnia 30. grudnia 1896 odbytem, jeduomyślnie, jak świadczy wyciąg z protokołu tegoż posiedzenia pod ./. złożyć deklarację, iż jest za zmianą języka wykładowego w tutejszem gimnazjum z niemieckiego na polski, a mianowicie ze względu na trudności, jakiby przez to powstały dla uczni wyższych klas, którzy już od lat kilku przywykli do wykładu niemieckiego — za stopniowem wprowadzeniem języka polskiego, jako wykładowego i zarazem uprosić Wysoki Sejm, by raczył gorąco zaopiekować się tą sprawą.

Taką samą uchwałę powzięła też tutejsza Reprezentacja powiatowa na posiedzeniu swem dnia 15. stycznia 1897 odbytem, zatwierdzając wyż rzeczoną uchwałę Rady miejskiej ./. w całej jej osnowie, jak świadczy klauzula zatwierdzająca na tejże uchwale umieszczona.

W wykonaniu więc tejże uchwały Rady miejskiej przez Radę powiatową zatwierdzonej, udaje się z uszanowaniem podpisany Magistrat do Wysokiego Sejmu i składając powyższą deklarację na ręce Wysokiego Sejmu, ośniela się uniżenie upraszać:

„Wysoki Sejm raczy łaskawie sprawą spolszczenia gimnazjum w Brodach, ze względu na jej wielką doniosłość dla miasta i całego kraju, gorąco się zaopiekować i słuszne żądanie miasta skutecznie poprzeć“.

Magistrat miasta Brody dnia 18. stycznia 1897.

Michał Kulak,
burmistrz m. p. L. s.

